

63-4

HET GEHOORGESTOORDE KIND

4e JAARGANG no. 4
AUGUSTUS 1963

Orgaan van de Vereniging ter Bevordering van het
Doofstommenonderwijs in Nederland en de Vereniging
ter Bevordering van het Onderwijs aan Slechthorende
en Spraakgebrekkige Kinderen in Nederland

HET GEHOORGESTOORDE KIND

REDACTIE

VOOR DE SECTOR
DOOFSTOMMENONDERWIJS

A. Eendebak, Voorburg
Eindredacteur
A. Cok, Rotterdam
J. C. Cramer, Amsterdam
Mej. A. G. Kerkstra, Groningen
A. v. Uden pr., St. Michielsgestel

VOOR DE SECTOR
SLECHTHORENDENONDERWIJS

A. Schütten, H. de Grootstr. 13,
Utrecht, Hoofdredacteur
F. M. Decates, Nijmegen
H. Koops, Den Haag
Br. Marcus, Eindhoven

EINDREDACTEUR

A. Eendebak, Hadrianusstraat 9, Voorburg, telefoon 070—987785

ADMINISTRATEUR

P. Smit, Zijlwaan 3, Leiderdorp, giro 221410, tel. 01710—21029.

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING TER BEVORDERING VAN HET DOOFSTOMMENONDERWIJS

J. L. v. d. Have, Hoge Weidelaan 3, Voorburg, Voorzitter
Mej. N. Rog, A. v. d. Leeuwkade 64, Voorburg, Secretaresse
H. H. M. Jansen, Joh. Evertsenstr. 25, Huizen (N.H.), Penningm.,
giro 357425

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING TER BEVORDERING VAN HET ONDERWIJS AAN SLECHTHORENDE EN SPRAAKGEBREKKIGE KINDEREN

L. J. Pille, James Rosskade 5 hs, Amsterdam, Voorzitter
A. Brevé, Natersweg 5B, Rotterdam, Secretaris
Mej. W. J. M. Vermeulen, Gentsestraat 137, Scheveningen, Penningm.,
giro 509266

INHOUD

Van de redactie — *A.E.*
Geschiedenis van het onderwijs aan slechthorende en spraakgebrekkige kinderen in Nederland III — *P. J. Evertse.*
Verslag van de 44ste Alg. Vergadering van de Vereniging ter bevordering van het doofstommenonderwijs gehouden op donderdag 30 en vrijdag 31 mei 1963 te Amsterdam. — *N. Rog.*
Vragen van leerkrachten, beantwoord door enkele oud-leerlingen.
De afdeling spraakgebrekkigen te Rotterdam. — *A. Brevé.*
Onderwijs aan Sensorisch-motorisch gehandicapte kinderen aan de Bio-Mytyschool Arnhem. — *K. Klazes.*
Veiligheidsbeleving en ruimtelijke oriëntatie. — *J. A. van Vledder.*

HET TIJDSCHRIFT VERSCHIJNT ELKE TWEE MAANDEN
ABONNEMENTSPRIJS f 10,— per jaar. Losse nummers f 2,—

VAN DE REDACTIE

De agenda van de onlangs in Amsterdam gehouden *Algemene vergadering van de Vereniging voor doofstommen onderwijs* bevatte een novum : een „forum”, gevormd door een viertal doven beantwoorde vragen door onderwijzers gesteld.

De jongere kollega's mogen dit als een variatie op het gewone jaarlijkse programma van lezingen en discussiegroepen hebben gezien, veel ouderen hebben geweten, dat dit een bijzondere gebeurtenis was.

Vijf en twintig jaar geleden zou dit niet mogelijk zijn geweest : het overwegen alleen al zou evenveel opschudding hebben veroorzaakt als in vroeger eeuwen een vrouw, die studeerde of de „gemene man” die zich dorst te mengen in zaken, die alleen de „vroede vadersen” konden regelen. Op de jaarlijkse kongresdagen werd gesproken en nagedacht over de doofheid en over de dove, maar zonder hemzelf aan het woord te laten komen. Doven waren nu eenmaal een aparte groep. Hun levensreis ging wel in dezelfde richting als die van de horenden, maar zij zwoegden voort op het zandpad een eind naast de brede betonweg, die wij horenden konden berijden. En vanuit deze laatste positie leidden we, gaven raad zonder ooit te vragen, hoe zij zich daar voelden en wat zij er over dachten.

Weliswaar was al jarenlang het streven sterker geworden om de doven zo volledig mogelijk in de maatschappij in te passen : integratie werd ook hier het modewoord. Maar wij vertelden dan hoe dit gebeuren moest. Wij discussieerden daarover, zonder ooit eens officieel (buiten het partikuliere, vrijblijvende gesprek) de dove naar zijn mening te vragen.

In de wereld der horenden is het zo, dat na de schoolleertijd de mens zelf actief bij het leerproces en wat daarmee samenhangt betrokken kan worden. Niet alleen, wanneer hij een positie bij het onderwijs heeft ; maar ook als ouder, of in andere levensverbanden is er gelegenheid z'n oordeel over de gang van zaken bij school en onderwijs kenbaar te maken. Dit mee-beoordelen van en mee-betrokken zijn bij eigen schoolproblemen en die van het volgende geslacht, is de dove steeds onthouden.

De Amsterdamse school heeft het initiatief genomen de doven zelf daarover te laten spreken.

Een paar weken tevoren hadden de forumleden vijf vragen in handen gekregen. Zij waren vrij hun antwoorden op schrift te stellen (wat drie hebben gedaan) of te formuleren zonder papier voor zich. Die antwoorden waren verder niet met hen besproken. Ook de vragensteller wist niet wat voor reacties hij zou krijgen.

We kunnen zeggen, dat het alleszins geslaagd is. De goed gekozen vragen werden kort en duidelijk beantwoord en de sprekers waren ook goed verstaanbaar. En dat wil heel wat zeggen in een grote zaal !

Op pagina 122 vindt U de vragen en de gegeven antwoorden. Vragen en antwoorden, het lijkt zo gewoon. Straks na de vakantie (als U dit tijdschrift in handen krijgt) beginnen we er weer mee. Maar daarom wil ik U aan het begin van het nieuwe kursusjaar doorgeven het slotwoord, dat op die vergadering de voorzitter, de heer *v. d. Have* sprak naar aanleiding van het dovenforum :

„Vragen van leerkrachten beantwoord door oud-leerlingen : dit lijkt zo gewoon. Maar het zou misschien vergeleken kunnen worden met een Copernicaanse omwenteling.

Leerkrachten hebben al veel vragen gesteld aan doven, maar we vroegen dan als de „wetenden”. We vroegen dan meestal naar de ons bekende weg. De tijd breekt echter aan, dat wij als de niet-wetenden aan de dove vragen gaan stellen.

De dove antwoordt ons... de dove heeft ons iets te zeggen.

Laten we nu naar huis gaan met het vaste voornemen straks ons werk weer op te vatten als luisterende mensen. Niet alleen als mensen, die luisteren naar uitspraakfouten en taalfouten, maar als mensen, die bereid zijn te luisteren naar hun dove mede-mensen. Zo kan er een tweegesprek ontstaan.

Wij mogen niet meer met onze doven vanuit de monologische houding omgaan. Laten wij trachten te komen tot de waarachtige dialoog. Het is een vrucht van steeds betere resultaten op ons werk, dat dit mogelijk is.

Maar wij moeten dan luisterbereid zijn.

Veel succes op Uw werk. En vooral : „goede aandacht”.

A.E.

GESCHIEDENIS VAN HET ONDERWIJS AAN SLECHTHORENDE EN SPRAAKGEBREKKIGE KINDEREN IN NEDERLAND

III

P. J. Evertse — Rotterdam

Aan het slot van mijn vorig artikel zijn de regels van toelating opgenoemd voor de 3 bestaande scholen. In aansluiting hierop is het de moeite waard mede te delen, dat de scholen in die jaren voor een groot percentage, 30 à 40% bevolkt waren door kinderen, die leden aan zeer ernstige middenoorontstekingen. Deze leerlingen werden vrij gemakkelijk aan de zorgen van deze scholen toevertrouwd, omdat het oorlijden zo erg was, dat de kinderen vele malen per week naar de poliklinieken moesten om hun oren te laten schoonmaken en nazien door een oorarts. Dat betekende echter, dat de kinderen die de scholen voor gewoon lager onderwijs bezochten, enige malen per week gedurende vele uren de school moesten verzuimen. Ze brachten zeer lange wachttijden door in de overvolle wachtkamers der poliklinieken. Dit bracht veel narigheden voor de kinderen mee en veel schoolverzuim. Wanneer deze ouders dan ook door de schoolarts werden gewezen op de mogelijkheid van plaatsing op een school voor slechthorenden, waar deze bezwaren niet bestonden, dan hadden de meeste dezer ouders daar wel oren naar. De scholen voor slechthorende kinderen boden deze leerlingen regelmatig toezicht en controle van de aan deze instellingen verbonden oorartsen. Een gediplomeerd verpleegster, die iedere dag aanwezig was, maakte op advies van en onder verantwoordelijkheid van deze medicus de oren schoon en droog. Alle maatregelen, die moesten worden genomen om deze oorontstekingen tot stilstand te brengen, werden getroffen. Deze leerlingen hadden echter vaak zoveel last van deze aandoening, dat elke dag in iedere klas enige leerlingen bij de onderwijzer of onderwijzeres kwamen met de mededeling „Juffrouw”, of „Meneer, m'n oor loopt”. En inderdaad zag men dan de „pus” langs de onderkaak uit het oor lopen. Op de tafel stond een pot met steriele watten, waaruit het kind dan een flink stuk mocht nemen om het oor of beide oren schoon en droog te maken.

Het was zo erg, dat men de klas binnenkomend dadelijk onaangenaam getroffen werd door de doordringende stank van deze afscheidingsproducten. En hardnekkig dat in die jaren deze middenoorontstekingen wa-

ren ! Het duurde meestal heel lang voordat men enige verbetering ging bespeuren. Sommigen waren zo ernstig, dat het proces niet tot stilstand was te brengen. Dan werd de patiënt opgenomen voor de z.g. radicaal operatie. Vaak echter bracht ook deze operatie niet het gewenste resultaat. Ze was bovendien in sommige gevallen nog oorzaak van een scheef gezicht, omdat tijdens de operatie de aangezichtszenuw was beschadigd.

Waar men destijds de middenoorontstekingen rekende tot de z.g. pauperziekten, kan men begrijpen, uit welke laag der bevolking vele leerlingen der 3 scholen afkomstig waren. Vergelijkt men deze toestanden met de tegenwoordige tijd, dan zijn we toch wel enorm vooruitgegaan. Wie nu, welke school voor slechthorenden ook, binnenstapt en zich wil oriënteren op dit punt, zal bemerken dat er nu slechts enkele ernstige gevallen van middenoorontstekingen voorkomen.

Betere levensomstandigheden, betere medische verzorging, veranderde inzichten, nieuwe behandelingsmethoden en geneesmiddelen zullen te zamen een groot aandeel hebben in deze geweldige verbetering. We kunnen zeker ook een grote verandering constateren in de milieu's, waaruit de leerlingen der laatste jaren afkomstig zijn in vergelijking met vroeger.

Wie dit overzicht enigszins aandachtig heeft gelezen zal zich misschien afvragen, hoe het toch komt, dat men zo lange tijd alleen maar hoort spreken van de 3 genoemde scholen. Was de belangstelling van de Vereniging tot Bevordering der belangen van slechthorenden zo verflauwd, dat men geen moeite meer deed om tot het oprichten van meerdere scholen te komen ? Niets is echter minder waar dan dat. Het Hoofdbestuur dezer Vereniging bleef onverflauwd ijveren voor goed aangepast onderwijs aan de slechthorende jeugd. Men vroeg de hoofden der scholen voor slechthorenden deel te willen uitmaken van het Hoofdbestuur. Men koos onderwijzers en onderwijzeressen dezer scholen in verschillende commissies. Vele afdelingen namen ook zeer actief deel aan de opsporing van de slechthorende kinderen. Maar het aantal dezer ontdekte leerlingen bleef meestal zo gering, dat men hoogstens kwam tot het vormen van een klein clubje dezer kinderen, die men dan lipleesles liet geven door reeds jaren in de Vereniging werkende spraakleraren, leraressen of logopaedisten.

In het Noorden van het land was men zo actief, dat leden der Vereniging van huisje tot deurtje gingen om gelden bij elkaar te zamelen voor het oprichten van een school voor slechthorende kinderen te Groningen. Ze brachten een voor die tijd geweldige som bijeen van vijftigduizend gulden. Helaas heeft het voor deze enthousiaste, idealistische slechthoren-

den veel te lang geduurd voordat er in de stad Groningen een school voor slechthorenden tot stand kwam. Zoveel te erger was dit echter voor de slechthorende jeugd, die maar steeds verstoken bleef van goed aangepast onderwijs.

In Leeuwarden werd eveneens hard aangepakt. Bedragen in geld kan ik hier niet noemen, maar wel weet ik, dat er omstreeks 1936 in Leeuwarden in het gebouw van een gewone school een lokaal werd ingericht, waar een veertiental slechthorende kinderen onder leiding van de heer Visser onderwijs kreeg. Het was een ernstige proefneming om in Friesland het onderwijs aan slechthorende kinderen te doen beginnen. Het ging echter zeer moeizaam. Het slechthorende kind, dat eigenlijk zo'n school zou moeten bezoeken, werd niet ontdekt. Dat was in die tijd een groot probleem. Indien men bedenkt dat in die jaren een stad als Rotterdam nog over zo weinig schoolartsen beschikte, dat men om alle scholen in een jaar aan de beurt te laten komen zich moest beperken tot een recrutenonderzoek bij toelating tot de lagere school en een onderzoek in de hoogste klas voordat de kinderen de school gingen verlaten.

Zo begon men dan met een groepje kinderen, die inderdaad slechthorend waren, maar bij wie zulke ernstige nevendefecten aanwezig waren, dat ze niet tot de gewone lagere school konden worden toegelaten of daar zoveel moeilijkheden opleverden, dat men ze maar al te graag afstond aan het groepje van de heer Visser.

Zo begon hij z'n moeilijke taak, zonder dat er de mogelijkheid in zat om te komen tot het vormen van een school voor slechthorende kinderen. Werden er immers door de schoolartsen al eens kinderen op de gewone school ontdekt, die werkelijk slechthorend waren en daardoor zo geremd, dat ze grote moeilijkheden ondervonden om het onderwijs aan die school te volgen, dan schrikten de leerlingen van de heer Visser de ouders en schoolartsen zodanig af, dat men ze liever niet in dit milieu bracht. Deze serieuze poging is dus helaas op niets uitgelopen.

In de jaren tussen 1930 en 1940 vonden er aan de 3 bestaande scholen grote veranderingen plaats. De hoofden, die van de aanvang af de leiding hadden gehad maakten plaats voor anderen.

In Den Haag werd omstreeks 1932 de heer Breynen opgevolgd door de heer P. Linthorst, die toen hoofd was van de school voor debielen aan de Griftstraat in Den Haag, secretaris van de Vereniging voor Logopaedie en Phoniatrie en leider van de opleidingscursus voor logopaedisten te

's-Gravenhage. De toenmalige chef van de afdeling onderwijs, Prof. Mr. Dr. G. N. van Poelje, verzocht de heer Linthorst de leiding van de school voor slechthorende kinderen aan de Nieuwe Schoolstraat op zich te willen nemen. Hij kreeg daarbij tevens de opdracht om te onderzoeken of er mogelijkheden waren om aan deze school een of meer klassen voor ernstig spraakgebrekkigen te verbinden en zo ja, om daar toe over te gaan.

Nadat er reeds 2 groepen horendstomme kinderen aan deze school waren verbonden werd door B. en W. aan Linthorst toestemming verleend om een proef te nemen met een groep kinderen, die geboren waren met gespleten gehemelte. De leiding van deze eerste groep werd opgedragen aan de schrijver van deze geschiedenis. Er werd gestart met een 14-tal leerlingen in leeftijd variërend van 5 tot 12 jaar. Het was geweldig aardig werk en een openbaring zo gelukkig als de leerlingen zich met elkaar in hun groepje gevoelden. Het was hard werken, want behalve het feit, dat ze voldoende vorderingen moesten maken in de schoolvakken, moest ook veel zorg worden besteed aan de uitspraak. Gelukkig kregen we in die tijd voor het opereren der gehemelte-spleten en hazelippen de hulp van de tegenwoordige prof. Tjebbes uit Utrecht, die toen nog mondarts was, maar al voortreffelijke resultaten boekte bij genoemde operaties. De kinderen die voorzien moesten worden van een obturator werden op buitengewoon prettige en kundige wijze geholpen door de tandarts Ph. Regensburg, van wie we helaas na de oorlog nooit meer iets hebben vernomen, omdat hij door de bezetter was weggevoerd. De toen aan de school verbonden oor-, keel- en neusarts Dr. Breedveld ontdekte reeds spoedig dat 25% van dit groepje kinderen met een gespleten gehemelte leed aan een ernstige slechthorendheid. Men vermoedde dit wel, maar had nog nimmer een onderzoek op meer uitgebreide schaal hiernaar ingesteld. Toen we bij een bezoek aan dit groepje prof. van Gilse uit Leiden hierop wezen vond hij het niet zo belangrijk. Eerst veel later, toen zijn hoofdassistent L. W. Hildernisse hem kwam overtuigen met de cijfers der Rotterdamse school, sloeg de professor z'n handen ten hemel en riep uit: „Is het dan toch zo erg”.

Reeds in 1935 ging de heer Linthorst de school in Den Haag weer verlaten wegens zijn benoeming tot Directeur van de Inrichting voor Doofstommen-onderwijs in Rotterdam. In de enkele jaren, dat Linthorst hoofd was van de Haagse school heeft hij kans gezien een zeer goede propagandafilm van het onderwijs aan die school te maken. Deze film is geheel opgenomen door de heer W. P. de Bruijn, onderwijzer aan de school. Voor vele afdelingen van de Vereniging tot Bevordering der he-

langen van Slechthorenden en andere belangstellenden is deze film in het gehele land vertoond door Juffr. de Jong lerares voor spreken en liplezen en de heren Linthorst en de Bruijn. Op deze film kan men zien, hoe toen reeds gebruik werd gemaakt van een klassikale versterker, die was aangesloten op het lichtnet.

Na het vertrek van de heer Linthorst heeft het vele maanden geduurd, voordat een nieuw hoofd werd benoemd. De voordracht bevatte slechts 2 namen en wel W. J. Goedegebuure nr. 1 en P. C. de Kluyver nr. 2. De eerste was leraar aan het Gronings Instituut voor Doofstommen, de tweede aan de Amsterdamse Doofstommenschool. De heer Goedegebuure werd benoemd.

In 1936 verliet de heer A. van Roon wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd de school. Hij werd in september van dat jaar opgevolgd door schrijver dezes. Deze indiensttreding sloot precies aan op het vertrek van de heer van Roon.

Niet lang daarna werd de heer van der Zanden benoemd tot opvolger van de heer Sluyzer, als Directeur van de Ammanschool, de Amsterdamse school voor doofstommen. De heer van der Zanden werd opgevolgd door de heer Moerman, een in onze kringen totaal onbekend onderwijzman. Het was niet zo vreemd, dat wij de heer Moerman niet kenden, omdat hij nog maar kort geleden was gerepatrieerd uit Indië, waar hij zijn talenten als organisator op onderwijsgebied had getoond.

Om nog even te schetsen, hoe anders de toestanden waren in vergelijking met deze tijd het volgende : Toen Linthorst benoemd werd aan de Haagse school voelde hij zich genoodzaakt kennis te maken met zijn collega's en het personeel der beide andere scholen. Hij schreef dus zijn collega's aan, om hen een bezoek te mogen brengen. Prompt kreeg hij uit Amsterdam van de heer van der Zanden bericht of hij zich wilde wenden tot de Voorzitter van het Schoolbestuur, Prof. Burger. Hetzelfde herhaalde zich enige jaren met ondergetekende. Natuurlijk werd het verzoek toegestaan. Op deze wijze kwam eindelijk een beginnend contact tussen de 3 scholen tot stand. Hoe bevonden de nieuwe hoofden de toestanden zoals ze toen waren? Aan de scholen hard werkende onderwijzers en onderwijzeressen, die hun best deden om de in een hoefijzervorm opgestelde groep slechthorende leerlingen zo goed mogelijk te onderwijzen. Aan de Haagse school bovendien een lerares voor spreken en liplezen, Juffr. J. de Jong. Mechanische apparaten voor geluidsversterking, de hoorslang en een centraal apparaat met meerdere slangen om een groep kinderen tegelijk te kunnen bereiken, de z.g. Vielhörer. De heer Breynen gaf zelf ook articulatie en hooroefeningen.

In Amsterdam personeel, dat door het enthousiasme van de heer van der Zanden was geïnspireerd en voorgelicht in de moeilijkheden van de articulatie en hooroefeningen. In Rotterdam waren de leerkrachten door de oud-dooftommenleraar van Roon op de hoogte gebracht en gaf Dr. van Rossem een cursus over de anatomie van het oor.

De opvolgers van deze pioniers meenden dat ze verder moesten gaan en dat de onderwijzers aan de scholen voor slechthorenden zich door studie moesten verdiepen in de moeilijkheden van de slechthorende jeugd en ook wat betreft de didactiek van het onderwijs.

Aangezien er in deze jaren reeds mogelijkheden waren voor de onderwijzers bij het b.l.o. om zich te verdiepen in de problemen, die het zorgkind met zich meebracht, werd een eerste poging gewaagd om ook voor de leerkrachten aan de scholen voor slechthorenden iets dergelijks te bereiken.

Zo is er in Den Haag een bijeenkomst geweest met de heer de Jeu, Directeur van de B.O. leergangen, Harmsen van het Hoofdbestuur der Vereniging voor Logopaedie en Phoniatrie en de heren Goedegebuure, Moerman, Evertse en Visser. Bij deze bespreking kwam men tot de conclusie dat de onderwijzers der scholen voor slechthorenden natuurlijk deel konden nemen aan de B.O.-studiecursussen. Het grote bezwaar was echter dat deze uitsluitend waren afgestemd op de zorg voor het onderwijs aan het zwakzinnige kind. Ook kon men zich wenden tot de Vereniging voor Logopaedie en Phoniatrie, maar dan moest men de volledige tweejarige cursus volgen, die opleidde voor het diploma van Logopaedist. Het resultaat was, dat men inzag, dat onder de gegeven omstandigheden de studie voor logopaedist het meest tegemoet kwam aan de studierichting, die men wenste voor de onderwijzers aan de scholen voor slechthorenden. Het bestuur der Rotterdamse school stelde dan ook al dadelijk de eis, dat nieuwe te benoemen onderwijzers zowel als de onderwijzeressen zich moesten verbinden het diploma van de Vereniging voor Logopaedie en Phoniatrie te behalen.

De Heer Moerman heeft helaas maar heel kort aan de Amsterdamse school mogen werken. Hij werd plotseling door de dood aan z'n gezin en de school ontrukkt.

Tot zijn opvolger werd benoemd de heer Gaasbeek, die reeds in het bezit was van het diploma als logopaedist. Ook de Amsterdamse school stelde al spoedig het logopaedisten diploma als eis voor benoeming of eiste de studie hiervoor.

Aan de Haagse school had de heer Linthorst reeds de dames Sterk

en de Vos benoemd, die evenals Evertse hun logopaedisten diploma behaalden. Tot opvolgster van laatstgenoemde werd benoemd mej. Brunings, onderwijzeres met het diploma logopaedie. *Wordt vervolgd.*

**VERSLAG VAN DE 44ste ALG. VERGADERING
VAN DE VER. TER BEVORDERING
VAN HET DOOFSTOMMENONDERWIJS GEHOUDEN OP
DONDERDAG 30 EN VRIJDAG 31 MEI 1963
TE AMSTERDAM.**

Het officiële programma van deze Alg. Verg. had als eerste programmapunt: donderdag 30 mei 9.15—12.15 schoolbezoek. Vele leden echter hadden al woensdagavond op het volleybalveld een sportief begin gemaakt. Dat ook hier het spel belangrijker was dan de knikkers, bleek uit de grote bereidwilligheid, waarmee men in de verschillende wedstrijden de „knikkers” heen en weer rolde. Toch bleken er na afloop 2 winnende teams te zijn, die aan een bepaald instituut te associeren waren, maar daarover later.

Nadat velen zich tijdens dat schoolbezoek gespiegeld hadden in het werk van hun collega's, bood de Amsterdamse school om de tijdnood te lenigen de leden een koffiemaaltijd aan. Deze viel letterlijk en figuurlijk goed in de smaak: geen jachtig zoeken naar een eetgelegenheid, maar ter plaatse een collegiale bediening. Om half 2 kon ieder dan ook zijn plaats opzoeken in de groep, waarin hij was ingedeeld om een aandeel te leveren in de gedecentraliseerde besprekingen. Het toenemende ledental van onze Ver. geeft ook aan onze vergaderingen al een enigszins massaal karakter. Deze gesprekken in kleinere groepen, zijn dan ook een gewaardeerd programmapunt. De verslagen van deze besprekingen komen t.z.t. in het tijdschrift.

Om vier uur waren velen weer present in het Nederlands Instituut voor Nijverheid en Techniek aan de Rozengracht 224, waar de tentoonstelling „De dove in de maatschappij door wethouder Koets werd geopend. Aan de hand van statistieken, foto's en produkten was getracht een idee te geven van de plaats, die de 130 oud-leerlingen van de Ammanschool, die na de oorlog de maatschappij zijn ingegaan, daar innemen.

Om 7 uur opende de voorzitter, de heer van der Have, de huishoudelijke vergadering in „Mancanti” aan de Jan van Galenstraat. Hij heette allen hartelijk welkom en gaf achtereenvolgens het woord aan secretaresse

en penningmeester. De notulen van de vorige Alg. Verg. werden, na een opmerking van de hr. Albronda over de benaming Udo (die hij graag gewijzigd zag in Ulo of Voortgezet onderwijs) goedgekeurd. N.a.l. van het financieel verslag van de penningmeester bracht de voorzitter de volgende overwegingen naar voren :

Tijdens de jaarvergaderingen is de Ver. de gast van het ontvangende Instituut. Dit geeft aan onze vergaderingen een aparte sfeer, die we niet graag zouden missen. Is het echter toch niet gewenst en mogelijk de Ver. een grotere financiële onafhankelijkheid te geven.

De vereniging zou haar activiteiten kunnen uitbreiden: conferentie's beleggen, researchwerk en commissiewerk financieren (bijv. volledige financiering van de comm. voor voortgezet onderwijs.)

Het 50-jarig jubileum van de Ver. is op handen.

Hij stelde daarna voor de begroting van de penningmeester goed te keuren en de bijzondere reserve van dit jaar te gebruiken voor genoemde speciale activiteiten. Dit voorstel werd aanvaard, waarop de voorzitter de heer Jansen hartelijk dankte voor het vele werk in onze groeiende vereniging.

Daarna volgden ingekomen stukken en mededelingen. Allereerst vermeldde de voorzitter het overlijdensbericht van de heer de Kolf, verbonden aan het Groningse Instituut, van de heer de Kluyver, jarenlang verbonden aan de Ammanschool en daarna hoofd van de slechthorendenschool in Arnhem en van Prof. van der Meiden, voorzitter van het Bestuur van Effatha. Met enkele ogenblikken stilte gedacht de vergadering wat ieder van hen op eigen plaats voor het dove kind heeft betekend.

T.a.v. het Internationaal Congres te Washington vermeldde de voorzitter dat de Commissie-Büchli éénmaal heeft vergaderd en vele malen heeft gecorrespondeerd.

De vicieuze cirkel, kosten afhankelijk van aantal deelnemers en aantal deelnemers afhankelijk van kosten, kon niet doorbroken worden. Pogingen om uit andere bronnen financiële tegemoetkomingen te krijgen (Min. van O.K. en W., Comité Kinderpostzegels) zijn mislukt. 17 leden van onze Ver. zullen aan het Congres deelnemen. (Groningen 4, St. Michielsgestel 7, Rotterdam 2, Voorburg 3, en Amsterdam 1). De voorzitter stelde voor deze leden een tegemoetkoming van f 200,— p.p. te geven. Dit voorstel werd aanvaard.

Van de redactie van Het Gehoorgestoorde Kind was een verzoek binnengekomen om het gebruikelijke voorschot van f 10,— per lid per jaar om te zetten in een vaste bijdrage en om de artikelen in het tijdschrift te

honoreren. Deze beide punten zijn besproken door de penningmeesters van de beide Verenigingen en de hoofdredactie en daarna door de beide Dag. Besturen en de hoofdredactie. Het resultaat van deze besprekingen is geweest, dat de financiering van het tijdschrift d.m.v. voorschotten gehandhaafd blijft en dat deze jaarlijks zullen worden vastgesteld. De Ver. zal niet overgaan tot honorering van bijdragen in het tijdschrift, maar voor andere activiteiten op het gebied van het tijdschrift zullen zonodig extra financiën verstrekt worden. Verder zal er een jaarlijks contact zijn tussen de Dag. Besturen en de hoofdredactie.

Van de heer Eendebak is een schrijven binnengekomen, waarin hij wijst op de cumulatie van functies in het Voorburgse Instituut. (2 bestuursleden, eindredacteur en administrateur van het tijdschrift) Hij wil deze zaak principieel aan de orde stellen en vraagt of deze situatie moet blijven voortbestaan. Zo niet, dan stelt hij zijn functie ter beschikking.

Het Bestuur acht de situatie statutair volkomen juist en stelde voor, als de heer Eendebak daarmee akkoord gaat, de situatie te laten zoals zij is. De vergadering steunde dit voorstel en de heer Eendebak was daarop bereid de functie van eindredacteur te blijven vervullen.

De redacteur van de Amsterdamse school is dit jaar aan de beurt om af te treden. Zijn collega's zullen moeten beslissen of hij ook voor de volgende periode deze school in de redactie zal vertegenwoordigen¹⁾

Via Dr. Vromen bereikte ons van de Bond voor Moederschapzorg en Kinderhygiëne het gebruikelijke bedrag. Het zal weer besteed worden voor activiteiten, die het dove kind ten goede komen.

N.a.l. van een gesprek, dat Mevr. Van Hall-Nijhoff had met de heer Rengelink, programma-commissaris van de N.T.S., is namens de Ver. ter Bevordering van het Doofstommenonderwijs en namens de Ver. ter Bevordering van het Onderwijs aan Slechthorende en Spraakgebrekkige Kinderen aan de heer Rengelink een brief verzonden met het verzoek het weekjournaal van onderschriften te voorzien. Omdat de formulering van deze onderschriften vakwerk is, werd voorgesteld de heer Berkhout daarbij in te schakelen. De voorzitter informeerde bij de heer Berkhout naar de stand van zaken. Deze deelde mee, dat hij met proeven van becommentariëring bezig is en dat het in de bedoeling ligt een half uur zendtijd voor doven uit te trekken.

Daarna besprak de voorzitter de klacht, dat er tal van overlappingsen zijn in de diverse opleidingen, die geïncorporeerd zijn in de (oude diplo-

¹⁾ Noot eindred. : dit is intussen gebeurd ; de heer Cramer blijft redacteur.

ma's A. en B. Coördinatie zou dringend gewenst zijn. Een poging daartoe is gedaan. In een schrijven aan de Ver. voor Audiologie is geïnformeerd naar de mogelijkheid van een gezamenlijke opleiding van de Ver. voor Log. en Phon. en de Ver. voor Audiologie en gevraagd om bij deze opleiding wat meer aandacht te besteden aan de schoolpedagogische problemen.

De heer Tolk, secretaris van de Ver. voor Audiologie, heeft hierop geantwoord, dat een gezamenlijke opleiding voorlopig nog niet in de bedoeling ligt, maar dat er wel een coördinatie tot stand zal komen t.a.v. het vak Audiologie, dat in beide opleidingen gegeven wordt. Het verzoek om aandacht voor de specifieke onderwijsproblemen bij dat vak is doorgegeven aan de coördinatiecommissie van deze verenigingen. Het probleem van de opleiding aan onze Instituten is ingewikkeld. Er is een schema, waaraan alle scholen gebonden zijn. De weg waarlangs de opleiding tot stand komt is echter vrij en dan ook geheel verschillend. De neiging bestaat echter om van bestaande opleidingen gebruik te maken.

Het opleidingsprobleem is eigenlijk een zaak van de Besturen der Instituten. Onze Ver. heeft zich echter in het belang van de leden al meerdere malen met deze materie bemoeid. Ook bij de Besturen heerst ontevredenheid over de situatie.

Het voorstel van de voorzitter, de pogingen van de Besturen om meer coördinatie tot stand te brengen (b.v. door vrijstellingen) te steunen vanuit de Ver., werd aanvaard. De voorzitter deelde daarop mee, dat het momenteel reeds mogelijk is, bij de opleiding voor Log. en Phon., die vakken te volgen, die in onze opleiding verplicht zijn. Verder gaan er geruchten, dat er een gezamenlijke basisopleiding tot stand zal komen voor Log. en Phon. en Audiologie. Misschien is het mogelijk daarin onze stem te doen klinken.

De heer Cok meende dat daarbij weinig of geen rekening gehouden wordt met de wensen uit de onderwijswereld en acht een verzoek daartoe dringend gewenst.

De heer Delhez merkte op, dat de mogelijkheid met een aantal vakken te volstaan bij de opleiding van Log. en Phon. een plaatselijke faciliteit is. Verder dat vele collega's het volledige diploma vaak zelf wensen.

De kascommissie bestaande uit Mevr. Huizinga en de heer Bergshoeff bracht daarna een gunstig rapport uit, waarna 2 Groningse collega's, de heer Arends en de heer Albronda tot kascommissie voor het volgend jaar benoemd werden. Als plaatsvervangende commissie werden aangewezen Mej. van Bokhoven en de heer van Puyenbroek.

De heer Delhez bood daarop de Ver. voor de volgende Alg. Verg. gast-

vrijheid aan in het Groningse Instituut.

Bij de rondvraag kwam het 50-jarig jubileum van de Ver. nog eens ter sprake. Het Bestuur stelde voor, onafhankelijk van de Alg. Verg., eind 1964 begin 1965 een jubileumvergadering te beleggen. Daartoe zal dan een commissie van voorbereiding benoemd worden. Deze zal bestaan uit 7 leden : 5 gewone leden (van elk Instituut 1) 1 bestuurslid en 1 redaktielid en tot taak hebben plannen uit te werken en voor te leggen aan het Bestuur.

De huishoudelijke vergadering werd daarop besloten met de uitreiking van de wisselbekers voor het volleybaltournooi door de heer Berkhout aan Mej. van Bokhoven als leidster van het damesteam van Sint Michielsgestel en aan de heer Stel als aanvoerder van het herenteam van Effatha.

Vrijdag 31 mei om half 10 heropende de voorzitter de Alg. Verg. Hij verwelkomde allereerst Mevr. Sluyter, lid van het Amsterdamse schoolbestuur, en sprak zijn erkentelijkheid uit, dat dit bestuur dit jaar als gastvrouw heeft willen optreden. Hij wenste mevr. Sluyter geluk met haar benoeming tot curator van de Ammanschool en sprak de wens uit dat alle organisatiewijzigingen in het belang van het dove kind zullen zijn.

Hij sprak ook gelukwensen uit voor de heer van Uden en de heer van Eyndhoven, die beiden benoemd zijn tot adjunctdirecteur, resp. voor onderwijsaangelegenheden en voor algemene zaken.

Van burgemeester en mevr. van Hall was een telegram binnengekomen. Vanuit Zwitserland wensten zij ons een geslaagde en prettige bijeenkomst.

Daarna sprak de voorzitter welkomstwoorden tot de heer Helder, Gemeentelijk Inspecteur, de heer Bauer van het Min. van O.K. en W., de heer Linde van het Min. van Maatschappelijk Werk.

Tot Mej. Vermeulen en de heer Verschoor van de Ver. ter Bevordering van Onderwijs aan Slechthorende en Spraakgebrekkige Kinderen, tot de aanwezige bestuursleden van de Instituten, tot de heer van der Jagt, directeur van het Seminarium voor Orthopedagogiek.

Tot 10 collega's uit Brussel, die de afwezigheid van broeder Walter moesten goedmaken en tot ons enig aanwezige erelid, de heer Dröge.

Tenslotten verwelkomde de voorzitter de heren Stam, psycholoog, en van der Schaaf, sociaal pedagoog, sprekers van deze morgen en beiden verbonden aan de Ammanschool.

Het onderwerp van beide lezingen was : „De Dove in de Maatschap-

pij". Er volgde een geanimeerde bespreking.

De heer Vos vroeg toelichting t.a.v. het bestaan van een afwijkende psyche van de dove. Diverse testmethoden, geijkt op horenden, leveren, als ze toegepast worden op doven, vreemde resultaten op. De Rorschach test bijv. toegepast op doven brengt als uitslag schizofrenie.

De heer Stam antwoordde, dat we over speciale technieken en tests moeten beschikken om doven te onderzoeken. Op het gebied van persoonlijkheidsonderzoek is inderdaad nog weinig tot stand gebracht.

De heer Delhez constateerde: de heer Stam zegt: geen twee doven zijn aan elkaar gelijk (maar dit geldt ook voor horenden), de heer van der Schaaf zegt: de dove is gelijk aan mezelf, ik moet hem zien als volwaardig medemens. Hij wilde zelf stellen: de dove is niet gelijk aan de horende. Hij moet er als mens wel bij horen. „Gezondheid" is niet het hoogste goed op aarde. De afwijkende mens heeft een waardevolle plaats in de maatschappij, dat is echter iets anders dan een gelijkwaardige plaats.

De hr. van der Schaaf antwoordde, dat de dove als mens volwassen kan zijn, als mens gelijkwaardig aan ons. Er is niveauverschil, maar geen uitzonderingspositie. Als gehandicapt mens moet hij deelnemen aan de maatschappij, maar als volwassen mens mag hij eigen vormen voor vrijetijdsbesteding kiezen. Hij heeft ook het recht, die te zoeken in de dovenclubs.

De heer Eendebak vroeg zich af of alle begeleiding van de dove moet verdwijnen. Moeten we niet oog blijven houden voor zijn anders-zijn, zijn handicap ernstig nemen en hem ook bij het ouder worden adviserend blijven begeleiden.

De heer van der Schaaf zei hierop, dat onze hulp nooit mag worden opgedrongen. Het probleem is nu urgent. De doven gaan zich emanciperen. Dit schept problemen, maar zonder problemen blijft de dove op een te laag niveau functioneren en dat is zeker ongewenst.

De heer Leyser (Brussel) informeerde naar het probleem van de erfelijkheid van doofheid. Is voorlichting aan dove echtparen niet gewenst en wie zal dat geven?

De heer van der Have zei hierop, dat we ook in deze aangelegenheid de doven als volwassenen tegemoet moeten treden en hem moeten wijzen op een verantwoorde gezinsvorming.

De heer van der Schaaf meende, dat de voorlichtende taak werk is van de nazorgambtenaren, doch dat een gesprek hierover vaak pas tot stand komt als de trouwplannen al gemaakt zijn.

De heer Andrae vroeg of de heer Stam nu een psychologie van de

dove ontkent of niet.

De heer Stam zei : ja en nee.

Ja, want er is niet een aantal eigenschappen, dat bij doven meer voorkomt dan bij horenden.

Nee, want doven hebben principieel een andere belevingswereld dan de horenden.

De heer van der Have bracht toen naar voren, dat de fenomenologische benaderingswijze gunstiger is dan de objectieve. Elk mens heeft immers zijn eigen belevingsbeeld en ervaart de ander op eigen wijze.

De heer Waterman vroeg zich af waarom doven niet met doven zouden mogen trouwen. Erfelijke doofheid is heel zeldzaam en ook horenden lopen de kans dove kinderen te krijgen. Hij acht het geven van adviezen een dwaze zaak.

De heer Delhez meende ook, dat dit niet voorspelbaar is, maar dat dove mensen toch bewust een beslissing moeten nemen. Het is ook niet de opdracht van de mens om zonder handicap door het leven te gaan.

De voorzitter beëindigde de discussie met het uitspreken van dankwoorden aan beide sprekers :

De heer Stam heeft ons duidelijk gemaakt dat de psycholoog een taak heeft in de school. Vanzelfsprekend een steunende en dienende. Een „stam” geeft stevigheid en geleidt de levenssappen en is onmisbaar voor de bloei. In ons werk gaat het niet om bloesempracht, maar om vruchten. In uw lezing is het ook gegaan om de vruchten van ons aller werk, om „de dove in de maatschappij”, waarbij het werk van de psycholoog een wezenlijke steun kan betekenen. Hartelijk dank hiervoor.

De heer van der Schaaf heeft als sociaal pedagoog in onze Ver. het woord gevoerd. Steeds duidelijker immers gaan we inzien, dat goed onderwijs zonder nazorg is als een onvoltooid huis. Er moet aan onze oudleerlingen nog heel wat ge„schaaf”d worden voor ze passen in onze maatschappij. Wij zijn dankbaar dat vakmensen als U zich bezighouden met de integratie van de dove in de maatschappij.

Na het laatste programmapunt : „Vragen van leerkrachten worden beantwoord door enkele oudleerlingen”, waarvoor de redactie in een apart artikel uw aandacht vraagt, beëindigde de voorzitter deze 44ste Alg. Vergadering met dank uit te spreken aan het bestuur van de Ammanschool voor de gastvrije ontvangst en bewondering uit te spreken, voor de heer Berkhout, die een school leidde, een klas had en daarnaast deze jaarvergadering heeft georganiseerd. De Secretaresse N. ROG

VRAGEN VAN LEERKRACHTEN, BEANTWOORD DOOR ENKELE OUD-LEERLINGEN

Op de laatste Algemene Vergadering van de Vereniging tot bevordering van het Doofstommenonderwijs werd een forum gehouden. Vier doven beantwoordden een vijftal vragen.

Op de Algemene Vergadering verleden jaar in Rotterdam gaven dove kinderen onder leiding een demonstratie van rhytmische oefeningen.

Nu voor de eerste maal in de historie doven als sprekers op een vergadering van doofstommenonderwijzers !

De forumleden waren oud-leerling van de Ammanschool en van verschillende leeftijd. De heer Bot was de representant van de „oude garde”, de dames W. Hendriks en T. de Ridder vertegenwoordigden de jongeren, terwijl de heer H. Buter tot de dertigers behoorde.

In het voorwoord van de redactie vindt U meer hierover.

Vraag 1. HOE STAAT U TEGENOVER HET VERKEREN VAN DOVEN IN VERENIGINGEN SPECIAAL VOOR DOVEN ? ZIJN ER NADELEN ? ZIJN ER VOORDELEN ? ZIJN ER BEZWAREN VERBONDEN AAN HET LIDMAATSCHAP VAN DOVEN IN EEN VERENIGING VAN HORENDEN ?

Mej. W. Hendriks :

De nadelen zijn : Wanneer de doven meer en vaker bij elkaar blijven, wordt het contact voor ze met de horenden moeilijker. Met het oog op de werkzaamheden bij de horenden moeten de doven er rekening mee houden. Dus vind ik dat de doven zich zoveel mogelijk moeten proberen aan te passen bij de horenden. Aangezien het onderwijs steeds beter en moderner wordt, geloof ik, dat ik voor de doven van later geen nadeel noem.

De voordelen zijn : Een echte en een enige ontspanning voor de doven. Ieder mens zoekt eigen ontspanning en waarom mogen de doven dat niet doen ?

Of er bezwaren zijn aan het lidmaatschap van de doven in een horende vereniging ? Natuurlijk niet, want als de doven dat willen, bestaat dat voor ze geen bezwaar. Bij voorbeeld als het om de sport gaat, letten de doven net als de horenden op de sport in plaats van op de andere dingen.

De heer Bot :

Het is voor een dove heel gemakkelijk gebaren te maken, om zich verstaanbaar te maken. Nu moet U als horende goed begrijpen, dat wij

al de hele dag in een wereld van horenden ons op de meest moeilijke wijze met de ander verstaanbaar moeten maken. Ik zou dan ook tegen de tegenstanders van de gebaren willen zeggen : gun ons dat ogenblik van normaal contact met de ander toch.

Ik weet wel, dat we ons steeds maar moeten oefenen in het liplezen : oefening baart kunst. Maar U horende heeft er geen begrip van hoe moeilijk dat liplezen vaak is, tegen de zon, sommige mensen doen hun mond bijna niet open, keren zich ineens om, enz.

Het is heerlijk om zo nu en dan eens vlot met elkaar te kunnen praten.

De heer Buter :

Bij het taalonderwijs heb ik gezegd, dat de doven wat taalverwerving betreft veel te veel onderschat worden, maar nu moet ik zeggen, dat de doven bij het liplezen te veel overschat worden. Wat is natuurlijker, dan dat de doven hun toevlucht nemen tot de gebarentaal ?

Ik heb eens gelezen in het Dovenorgaan, dat de Noordamerikaanse Indianen een complete gebarentaal erop nahielden. Deze taal hebben zij ontwikkeld om zonder gerucht gesprekken met elkaar te kunnen voeren in de nabijheid van een vijandelijke stam, b.v. bij een overval. Nu kan ik de vraag stellen : Waarom leren de horenden niet zelf gebaren maken ? Het heeft zeker zijn voordelen, al is het niet om onhoorbaar voor vijanden te blijven. Maar tegenwoordig is er zoveel lawaai en het is dan wel gemakkelijk, als je dan ongestoord een gesprek kunt voeren in gebaren ; of b.v. door glazen afscheidingen. De horenden hadden eerst alleen de gesproken taal. Later kwam het schrift erbij. Zou dan niet de gebarentaal erbij kunnen komen ?

Nu zal ik eens wat vertellen over wat ik een paar jaar geleden beleefd heb in Londen. Ik ging daar naar een club voor doven en toen ik daar binnenkwam, was ik verrast onder de doven in het geheel geen gebaren te zien. Ik liep op een paar voor mij onbekende doven toe en stelde mij voor als een dove uit Holland. De kennismaking verliep heel aangenaam en in het gesprek, dat daarop volgde (een mengelmoes van gesproken en geschreven woorden en gebaren, want ik ken aardig goed Engels maar kan heel slecht liplezen in het Engels) vroeg ik naar het vreemde feit, dat er geen gebaren gemaakt werden door de andere clubleden. Een Engelsman verklaarde toen, dat er een commissie van doven in de club aanwezig is, die er streng op toeziet, dat er geen gebaren gemaakt worden, anders gaat de persoon in kwestie eruit !

Op mijn opmerking, dat ik het wel rigourees vond, kreeg ik te horen, dat een club van standing is ! In andere dovenclubs worden wel gebaren gemaakt.

De Engelsman nodigde mij uit enige dagen later bij hem te komen eten. Bij hem op bezoek gekomen, maakte ik kennis met zijn moeder van c.a. 80 jaar, een heel sympathieke dame en zijn vrouw, ook doof. De moeder is horend. Man en vrouw hebben een zoon en dochter, allebei doof en op kostscholen. Na de heel gezellige maaltijd kwamen enige dove vrienden van de gastheer op bezoek. De bejaarde, horende dame was ergens anders in het huis en de doven maakten gebaren met elkaar. Ik zei toen tegen de gastheer, dat hij ook niet afkerig was van gebaren. Zijn antwoord : „Ja, het is toch wel gemakkelijker”. Ik kon het mij best voorstellen, maar even later kwam de bejaarde dame binnen en toen zeiden de doven (van middelbare leeftijd !) tegen elkaar : „Niet gebaren maken !”

Ik kreeg te horen, dat de horende moeder daar niet van hield.

Nu vraag ik u : Hoe vindt u dat nou ? Dat is gewoon dictatuur van de horenden over de doven !

Vraag 2. U BENT OP EEN SCHOOL VOOR DOVEN GEWEEST. ZIJN ER BEPAALDE WENSEN TEN OPZICHTE VAN HET ONDERWIJS ? ZOU ER LES MOETEN WORDEN GEGEVEN IN BEPAALDE DINGEN, DIE MOMENTEEL NOG NIET WORDEN GEGEVEN ?

Mej. W. Hendriks :

Ja, er zijn wel veel bepaalde wensen geweest, toen ik nog op school was. Hoewel ik op school wel veel geleerd heb, wou ik in deze tijd verder leren om een mooier beroep te kiezen. Dus was het voor mij een grote teleurstelling geweest, dat dat in deze tijd niet doorgestaan was en ik hoop, dat de doven, die verder willen studeren, een eigen Mulo of een andere school kunnen hebben, zodat zij hun bepaalde beroepen kunnen wensen, anders wordt het voor ze vreselijk, als zij een ander vak moeten hebben, wat zij nooit gewild hebben.

Mej. T. de Ridder :

Ik zou het beter vinden, dat we wat meer taal moeten leren, vooral de lidwoorden, b.v. waarom zijn er toch verschil tussen het paard en de koe, hoewel ze beiden dieren zijn. Dit bepaalde vak vinden we erg moei-

lijk. Daar zou ik wel graag meer van willen weten. En ook vind ik erg goed, dat de doven veel van lezen houden.

De heer Bot :

Hoewel ik doof geboren ben, moest ik eerst naar een school voor horenden, omdat er in Amsterdam nog geen school voor doven bestond. De huisdokter heeft me eerst onderzocht ; hij verklaarde me voor gek. Gelukkig kwam mijn vader met prof. Burger in aanraking. Hij stuurde me naar de Amsterdamse school.

De onderwijzers moeten vooral goed begrijpen, dat het leren van het spreken vreselijk vermoeiend is. Vaak viel ik om half vier in slaap. Dus vooral niet te hard van stapel lopen.

Ik vind, dat de kinderen nu te vroeg van school af gaan. Als je goed wil leren spreken, dan moet je veel tijd hebben. Het vak komt later wel. Dat is niet zo moeilijk. Maar spreken en taal is voor een dove voor zijn hele leven erg belangrijk.

Ik wil dus aanraden : geef de dove de tijd om te leren taal en spreken. Haast u vooral niet, want het is allemaal vreselijk moeilijk.

De heer Buter :

Het taalonderwijs is nog altijd het grote struikelblok. Verscheidene doven klagen bij mij over het feit, dat ze op school b.v. veel rekenen of tekenen hebben gehad ten koste van taal. Verder worden naar mijn overtuiging de doven, wat taalverwerving betreft, veel te veel onderschat. Het is wel waar, dat het doofstommenonderwijs zeer zwaar is en mogelijk is het aantal jaren op de school voor vele doven onvoldoende voor taalverwerving. Ik stel daarom voor, dat er een samenwerking komt tussen de doofstommenscholen en de scholen voor voortgezet onderwijs, zoals b.v. lagere technische- en grafische scholen. Wanneer er op deze scholen taallessen gegeven worden, zou de dove leerling beter apart les kunnen krijgen van de doofstommenschool uit.

Dat er op de doofstommenscholen zo weinig aan kunstzinnige vorming wordt gedaan, vind ik een grote tekortkoming. Hopelijk komt daar spoedig verbetering in.

Vraag 3. HOE DENKT U OVER DE TELEVISIE ? HEBT U ER VEEL AAN ? ZIJN ER BEZWAREN ?

Mej. W. Hendriks :

Aangezien de doven weinig van de horende wereld afweten, kan de

televisie erg nuttig zijn, zoals de documentaire films, maar jammer wordt dat vaak in het Hollands gesproken. Of ik er zelf veel aan heb? Soms wel, behalve aan de toneelstukjes en de eentonige praatjes.

Mej. T. de Ridder :

Ik vind de T.V. matig, alleen het Journaal vind ik het belangrijkste, en ik probeer het te begrijpen wat ze dan bedoelen. De film met de tekst op de T.V. vind ik wel prettig. Maar de rest, b.v. cabaret, toneelstukken en opera's, daar heb ik niet veel aan.

Bezwaren zijn, dat er geen tekst bij staat, vóóral bij de Journaals. Ik zou het erg prettig vinden als er de tekst bij het Journaal staat, zodat we ook iets van het nieuws begrijpen en weten. Toch zou ik voorlopig niet graag de T.V. in mijn huis hebben.

De heer Bot :

Zelf heb ik geen televisie, omdat ik het nog te duur vind. Maar bij anderen ga ik vaak kijken. Ik houd wel van televisie, vooral van sport, spel of dans. Ook zie ik graag een film met onderschriften. Muziek, toneel en stukken zonder verklaring zijn voor ons niet te begrijpen.

Wij betalen toch ook belasting; daarom zou ik graag willen, dat ze bij de televisie een heel klein beetje rekening zouden houden met de doven. Bij voorbeeld meer onderschriften bij het journaal, zo nu en dan eens een speciale uitzending voor de doven, een kerkdienst, bijv. eenmaal in de maand enz.

De heer Buter :

Over de televisie van nu zal ik het maar niet hebben, want daar heb ik toch geen tijd voor. Wel lees ik zo nu en dan in de krant over uitvindingen en ontwikkelingen op het gebied van televisie, zoals b.v. de Telstar, de satelliet voor televisie. Het is goed denkbaar, dat over 5 of 10 jaar televisie-uitzendingen via de kunstmanen over de hele aarde heel normaal worden. Misschien zou er dan een programma voor doven kunnen zijn, dat een groot deel van de dag of de hele dag doorgaat, omdat dit programma bestemd is voor de miljoenen doven over de hele aarde. Het zou mooi zijn, als er dan voor dit programma een wereldtaal is, dat zowel gesproken als in gebaren uitgedrukt kan worden. De doven zouden dan ten volle profijt kunnen trekken van de televisie. Zitten daar geen grote perspectieven in?

Vraag 4. WELKE SPECIALE MOEILIKHEDEN ONTMOET U IN DE MAATSCHAPPIJ VAN HORENDEN ?

Mej. W. Hendriks :

De speciale moeilijkheden zijn o.a. heel veel. Bijna alle mensen vergeten aldoor, dat ik niet horen kan, zodat ik niet weten kan, wat zij over hebben, als zij met elkaar praten. Maar als ik wil weten, wat zij over hebben, moet ik dat zelf aanpakken en op deze manier krijg ik wel een antwoord van ze. Dus als ik niets vraag, gebeurt er meestal niets en de andere moeilijkheden zijn : er zijn mensen, die binnensmonds praten, zodat ik geen één woord kan verstaan. Ook deze mensen vergeten aldoor, dat zij meer mondbewegingen moeten gebruiken. Van zulke mensen, die dat aldoor vergeten, kan ik niet begrijpen.

Mej. T. de Ridder :

Toen ik pas ging werken bij de horenden, vond ik in het begin erg moeilijk met hen om te gaan, want het is erge grote overgang, nadat ik van school af was, dus ik was jarenlang alleen bij de doven op school en plotseling moest ik bij de horenden werken, dan wist ik niet wat ik moest zeggen (want de verstandhouding en de grapjes zijn heel verschillend tussen de doven en de horenden). Maar nadat ik jarenlang bij hen heb gewerkt, weet ik nu veel meer van de horenden af en ik leer nu ook de grapjes van de horenden waarderen.

Als ik bij de doven een grapje maak en we lachen allemaal erom, terwijl de horenden erg flauw vinden. En de doven die niets van de horenden begrijpen vinden de grapjes van hen erg flauw en vreemd, terwijl die voor de horenden toch zo geestig zijn.

Volgens mij is het beter, dat de doven niet te vaak van de ene naar de andere baan gaan, omdat ze weer helemaal opnieuw moeten beginnen, de collega's te kennen en te verstaan en begrijpen.

De heer Bot :

In de eerste plaats, dat het gesproken woord niet door ons wordt verstaan. Dat wij ook aan de andere kant vaak niet worden begrepen. Dat is vaak erg vervelend. Toen ik van school af moest, wilde mijn vader, dat ik goudsmid zou worden. De directeur van de school zei, dat het voor een dove niet mogelijk was. Mijn vader zette toch door en nu ben ik al 35 jaar goudsmid. Dat is in de maatschappij voor ons ook moeilijk, dat de horenden denken, dat een dove niet normaal kan werken. Je moet

goed oppassen, dat men je niet met minderwaardig werk opscheept, omdat je toch maar een dove bent. Gelukkig gaat dat tegenwoordig veel beter. Maar last hebben we er toch nog altijd van.

De heer Buter :

De dove moet op psychologisch gebied zo dikwijls aan acrobatiek doen in contact met horenden. Het liplezen is nog altijd geen eenvoudige zaak. Weliswaar kan ik vrij veel zinnen helemaal of bijna helemaal verstaan, toch zijn er nog heel wat gesproken woorden of zinnen, die ik helemaal niet of ternauwernood volgen kan. Soms kan dat heel erg worden en het is dan heel moeilijk om er rond voor uit te komen, dat het gesprokene niet verstaan is. Ook kan de spreker niet te dikwijls om herhaling gevraagd worden, want dat werkt maar ontmoedigend en het contact wordt dan veel minder. Veel doven en ook ik zelf zeggen daarom vaak, dat het gesprokene verstaan is, wanneer er gevraagd wordt of het allemaal verstaan is. Ook al is dat lang niet altijd zo. En dan moet je maar simuleren, dat je het allemaal goed verstaan hebt. Dat is zeer zeker niet oprecht, maar wat moet je anders doen ?

Een andere moeilijkheid. Als ik met een horende gezellig aan het praten ben en er komt een andere horende bij, dan gaat in zo goed als alle gevallen het gesprek verder, maar niet tussen de horende en mij, maar tussen de twee horenden. Ik sta er dan meteen buiten en kan alleen maar veronderstellen, dat het gesprek een andere wending genomen heeft.

Vraag 5. HOE DENKT U OVER HET GEBRUIK VAN GEBAREN ?
KUNNEN ZE GEMIST WORDEN ?

Mej. W. Hendriks :

Het enige contact van de kleine dove kinderen is de gebarentaal ; dus zonder gebaren bereiken de doven niets. Ik kan mij best voorstellen, dat de doven zonder gebaren achterlijk blijven. Om hogerop te komen geef mij dan veel liever de gebarentaal in plaats van achter te blijven. Wij gebruiken de natuurlijke gebaren, dus zonder vingeralfabet.

Als de doven meer taalkennis hebben, kunnen zij gebaren wel achterlaten, maar deze gebaren blijven toch, omdat dat blijkbaar onze gewoonte is. Het verwondert mij, dat alle doven ondanks de gebaren naar de mond van de andere doven kijken in plaats van naar de handen. Dus denken vele mensen, dat de gebaren het enige gemak van de doven zijn, maar ik noem dat het symbool van de doven.

Mej. T. de Ridder :

De gebarentaal is het praten van de doven en geeft ons ook zelfvertrouwen. En de gebarentaal is voor de doven noodzakelijk. De doven kunnen niet zonder gebarentaal. Bij voorbeeld een vriendin van me, kan heel goed praten en begrijpt de horenden ook heel goed, hoewel ze helemaal doof is. Ze is met een horende man getrouwd en zo komt haast nooit meer bij de doven. Toen ik een paar maanden geleden haar ergens ontmoette met haar man, babbelden we met elkaar met ons gebarentaal, dus we kunnen nooit de gebarentaal afleren.

Als ik met een dove ga praten en we gebruiken ook gebaren en toch gaan we elkaar liplezen.

Dus de gebarentaal is onmisbaar voor de doven.

Nadelen zijn, dat hun taal en uitspraak achteruit gaan, b.v. dat ze bepaalde woorden verkeerd zeggen, terwijl de anderen niets van aantrekken en hen toch begrijpen wat ze bedoelen.

Voordelen zijn, dat ze met elkaar meer contact hebben en dat ze bij de doven zich meer thuis voelen, dan bij de horenden. Bij de doven durven ze over alles te praten en bij de horenden weten of durven de doven niet over bepaalde dingen met de horenden te praten.

Bezwaren zijn, dat we niet alles kunnen volgen wat de horenden allemaal zeggen. De horenden vergeten wel eens, zonder dat ze zelf weten, dat er een dove bij is om met hen mee te luisteren ; dan voelen we pas, dat we minderwaardig zijn.

De heer Bot :

Ik sta hier gunstig tegenover. Het bindt de doven. Ze kunnen er gezelligheid vinden. We moeten zorgen, dat de club van doven dezelfde dingen kan doen als een club van horenden. We moeten de jongere leden opvoeden tot verantwoordelijkheid. Zij moeten leren, dat men in een club plichten heeft, bij voorbeeld bij het zwemmen. Men moet dan met de jongere leden spreken en hen laten begrijpen, dat ze vol moeten houden, dat ze karakter moeten tonen.

In een horende club kan dat erg moeilijk ; de jongere doven staan er dan buiten. Van een mentale training komt daar niets terecht. Het verkeer met horenden kan toch wel bevorderd worden, bijv. door vaak te spelen tegen de horenden. Dat doen we ook regelmatig bij het zwemmen.

Veel zeggen, dat er bij de doven vaak ruzie is. Ik wil U vragen, gebeurt dat bij de horenden ook niet vaak ?

De heer Buter :

Het bestaan van dovenverenigingen vind ik een goed ding. De doven hebben nu eenmaal gemakkelijk contact met elkaar en ook kunnen zij onderling meer zichzelf zijn. Verder krijgen de doven in de dovenverenigingen kansen, die ze niet of nauwelijks in verenigingen voor horenden krijgen, zoals b.v. het ontplooiën van leiderscapaciteiten. Doven, die qua karakter en aanleg er geschikt voor zijn, krijgen de gelegenheid bestuursfuncties te vervullen en de andere doven kunnen in de dovenvereniging veel beter dan in verenigingen voor horenden het beleid van het bestuur beoordelen en op vergaderingen leren ze wat democratie eigenlijk inhoudt. Al deze zaken hebben geen geringe invloed op de persoonlijkheidsvorming. Verder vergeten horenden nogal vaak, dat zij zo terloops een ontzaglijke hoeveelheid levenservaring en praktische tips uitwisselen en dat de doven daar heel weinig van vernemen, wat zeker niet in hun voordeel is.

In de dovenvereniging vindt deze uitwisseling echter ook plaats.

Wel vind ik het noodzakelijk, dat de doven voldoende omgang met horenden hebben, om hun taalgebruik op peil te houden of te verbeteren en om te vermijden, dat ze een beperkte kijk op de wereld krijgen. Naar mijn mening kunnen verreweg de meeste doven zich zo harmonisch mogelijk ontwikkelen door omgang zowel met horenden als met doven. Ik geloof niet aan nadelige invloeden op het taalgebruik door veel omgang met doven als daarnaast veel met horenden gesproken wordt. Mijn hele leven heb ik veel contact met doven gehad en met hen spreek ik nog steeds een primitief „doofstommentaalje” met gebaren doorspekt, zelfs bij intelligente en ontwikkelde doven. Wat dat voor effect op mijn spreken met horenden heeft, kunt u nu zelf beoordelen.

Veel schadelijker acht ik onvoldoende taalonderwijs op de scholen zelf. Een bezwaar van veel dovenverenigingen is wel het vinden van voldoende geschikte bestuursleden, vooral aan secretarissen is er een schrikbarend tekort, maar dat is een kwestie van andere orde.

DE AFDELING SPRAAKGEBREKKIGEN TE ROTTERDAM

A. Brevé

Tijdens de Studie-conferentie van mei 1958 heb ik een en ander verteld over mijn ervaringen bij het onderwijs van het spraakgebrekkige kind. Sedert dien is er nogal iets veranderd in deze groepen. Gebleven, zelfs eerder versterkt, is mijn, of liever onze mening over het karakter van deze kinderen. Enige typische ervaringen hoop ik op de aanstaande conferentie te vertellen.

De algemene tendenz, welke reeds in 1958 naar voren kwam, heeft zich voortgezet en uitgebreid, namelijk : steeds minder kinderen met gehemelte-afwijkingen worden op onze afdeling geplaatst. Nu is er natuurlijk niets prettiger, dan te merken dat een bepaalde tak van buitengewoon onderwijs overbodig gaat worden. Maar is dit werkelijk zo of is het teruglopen van deze groepen te verklaren uit toevallige omstandigheden, gebonden aan één of meer personen ? Met andere woorden : zal het aantal kinderen met gehemelte afwijkingen weer toenemen wanneer de plastisch chirurg, die deze kinderen opereert, zijn praktijk om welke reden dan ook beëindigt ?

Een voorzichtig antwoord op deze vraag kan waarschijnlijk worden gegeven indien we weten hoe de situatie is op de scholen in Amsterdam en Den Haag.

Mocht het zo zijn, dat het aantal kinderen met gehemelte afwijkingen werkelijk terugloopt, dan blijven ons twee mogelijkheden : 1e. „Hoera” roepen omdat we niet meer nodig zijn en in de nabije toekomst de afdeling spraakgebrekkigen elimineren, of 2e. De kinderen die voordien in „het slop” zaten de mogelijkheid te bieden een aangename en nuttige Lagere-school-tijd te hebben en daardoor mee te werken aan het slagen van deze kinderen in de Maatschappij.

Ik zal hierover in dit artikel niet verder uitwijden aangezien ik tijdens de Conferentie ook nog een paar pijlen op mijn boog wil hebben. Ik volsta daarom met het noemen van : stotteraars (zie artikelen in het Tijdschrift 1e jg. no. 4—5 ; 2e jg. no. 3). Er zijn echter nog veel meer gevallen die onze aandacht vragen en daarom in Rotterdam die al enigszins krijgen : kinderen met vertraagde spraakontwikkeling, multiple stamelen, een autistisch(?) kind.

De vraag welke natuurlijk bij U naar voren komt is : Horen deze

kinderen thuis op een school voor slechthorenden ? Antwoord : Nee !

Vraag van mij naar aanleiding van het voorgaande : Waar zitten die kinderen nu of op welke school zullen ze uiteindelijk komen ?

Antwoord : Op de gewone lagere school met alle gevolgen van dien, óf op de school voor debielen.

Zijn ze op deze laatste school op hun plaats? Sommigen wel, maar sommigen niet. Juist deze laatste „sommigen” zijn het waard als zodanig herkend te worden. En dat lukt zelden of nooit als ze eenmaal op de school voor debielen zijn geplaatst.

Ergo : wat moeten wij doen ? Moeten wij iets doen ? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat en hoe?

U merkt het wel: we zitten midden in een massa problemen. Het is onze taak te proberen hier enigszins uit te komen. Ik stel mij niet voor, dat dit op de a.s. Studie-conferentie zal gelukken. Een feit echter dat we hierover van gedachten gaan wisselen zal zeker leiden tot inzicht en naar ik hoop tot resultaten. Om tot concretisering te komen, zou ik willen besluiten met de volgende vragen aan U voor te leggen :

1. We hebben op het ogenblik 19 scholen voor slechthorende kinderen. Slechts in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam zijn er afdelingen voor ernstig spraakgebrekkige aan verbonden. Waarom slechts in deze drie steden?
2. Hoe is het gesteld met de plaatsing van ernstig spraakgebrekkigen in Amsterdam en Den Haag? (ernstig spr. = gehemelte afwijkingen).
3. Welke zijn de resultaten op de Ulo-afdeling met deze kinderen?
4. Werkt men in deze groepen in Amsterdam en Den Haag klassikaal of individueel? Werkt men met bestaande leermiddelen of zelf vervaardigde? Waarom?
5. Wordt er vaak gebruik gemaakt van een obturator? Zijn er in andere steden geen kinderen met gehemelte afwijkingen? Zo ja, wat gebeurt er mee en hoe zijn de resultaten?

Resumerende kom ik tot het volgende : Op de Studie-conferentie van November '63 zal ik een en ander vertellen over het werken met deze kinderen en de resultaten ervan. Al pratende kom ik dan vanzelf tot de aan U voorgelegde vragen. Ik hoop, dat we hierdoor tot een geanimeerde en resultaten-afwerpende discussie zullen komen.

**ONDERWIJS
AAN SENSORISCH-MOTORISCH
GEHANDICAPTE KINDEREN
AAN DE BIO-MYTYLSCHOOL-ARNHEM**

K. Klazes, hoofd Bio-Mytyschool — Arnhem

Alhoewel het buitengewoon onderwijs in Nederland veel schooltypen kent, waar kinderen, die om één of andere reden een specifieke aanpak vragen, onderwijs kunnen ontvangen, blijkt het voor sommige kinderen toch nog erg moeilijk te zijn een juiste schoolopvang te vinden. Dit is wel in het bijzonder het geval bij kinderen, die dubbel-gehandicapt zijn.

Naar welke school moet b.v. een slechthorend-debiel kind of een blind kind, dat eveneens in zijn motoriek is gestoord?

In de praktijk blijkt zo'n jongen of meisje dan vaak terecht te komen op de school, die de mogelijkheid heeft het kind op te vangen in de handicap, die men als de „zwaarst wegende” oordeelt, terwijl dan van een adequate aanpak van de andere handicap veelal nauwelijks of geen sprake kan zijn.

Er moeten in zo'n geval dan vaak concessies worden gedaan. De mogelijkheid is evenwel niet uitgesloten, dat een kind „tussen wal en schip” blijft hangen, omdat de scholen die bedoeld zijn voor leerlingen met één van beide handicaps, het kind veelal juist weigeren vanwege de andere handicap.

Het lijkt wenselijk om de oplossing van het hierboven aangeduide probleem niet te zoeken in een uitbreiding van het aantal schooltypen in het b.l.o. (het aantal kinderen, waar het hierom gaat is daarvoor te gering en het zou in zijn meest extreme vorm wat gaan lijken op: voor ieder kind een eigen schooltype), maar om binnen de bestaande schooltypen de mogelijkheden te scheppen, om ook kinderen met nog een extra handicap toch als leerling op te kunnen nemen en ook voor deze „andere” handicap een goede aanpak-mogelijkheid te realiseren.

Uitgaande van deze gedachtengang heeft men ook op het Bio-Herstellingsoord en de Bio-Mytyschool-Arnhem gemeend een opvangsmogelijkheid voor sensorisch-motorisch gehandicapte kinderen te moeten creëren. (dus b.v. voor een doof-spastisch kind of voor een blind kind met een amputatie etc.)

Men is er zich bij het nemen van dit initiatief bewust van geweest, dat niet „van de ene dag op de andere” de plannen uitgevoerd zouden

kunnen worden en dat, ware het al mogelijk, het niet verstandig zou zijn geweest voor alle combinaties van sensorische en motorische handicaps gelijktijdig voorzieningen te treffen.

Er zal, gezien het experimenteel karakter, een behoorlijke inlooptijd nodig zijn, terwijl de voorzieningen voor de andere handicap (in dit geval dus de sensorische) zo maximaal mogelijk moeten zijn.

Op het Bio-Herstellingsoord werd dan ook begonnen met een klein aantal lichamelijk gehandicapte — dove kinderen op te nemen.

Er werd contact gezocht met professor dr. Brinkman uit Nijmegen en met het Audiologisch Centrum aldaar.

Professor Brinkman en de physicus-audioloog van het centrum de heer Tolk, werden bereid gevonden een consultantschap op zich te nemen. Mejuffrouw Van der Poel, eveneens aan het genoemde centrum verbonden, bracht enkele medewerkers van het Bio-Herstellingsoord de beginnenden van „home-training” bij.

De aan het Bio-Herstellingsoord verbonden logopediste kreeg gelegenheid om zich te oriënteren in Sint-Michielsgestel.

Vanuit de Bio-Mytyschool (die behalve „inrichtingsschool” van het Bio-Herstellingsoord ook „dagmytyschool” voor Arnhem en omgeving is) werd contact gezocht met de Dr. P. C. M. Bosschool, school voor slechthorende kinderen, in Arnhem, waardoor een leerkrachten-coaching mogelijk werd.

Zoals eertijds de heer de Kluyver, werd ook nu weer het tegenwoordige hoofd van deze school, de heer de Vries, bereid gevonden bij de verdere uitwerking van genoemde initiatieven met raad en daad terzijde te staan.

Het zou niet juist zijn, te beweren, dat we in de paar jaren, waarin nu enkele lichamelijk gehandicapte-dove kinderen op de Bio-Mytyschool werden opgenomen, kunnen terug zien op „enorme resultaten”. Maar wel is het zo, dat de resultaten, die er zijn, ons de moed geven met deze wel zeer moeilijke vorm van onderwijs door te gaan. We worden daarin gestimuleerd door mensen, die de opgenomen kinderen in hun opvang en aanpak „van vroeger” kennen, en mee zijn gaan „geloven”, in deze aanpak.

In het nieuwe, in dit najaar in gebruik te nemen, schoolgebouw zijn de nodige technische voorzieningen aanwezig om met gehoorgestoorde kinderen te werken. Bovendien wordt nu getracht een inventieve, enthousiaste leerkracht aan te trekken, die een ruime ervaring heeft bij het onderwijs aan gehoorgestoorde kinderen. (bij voorkeur ervaring bij dove

kinderen).

Dit artikeltje moet dan ook mede gezien worden als een onderdeel van deze poging.

Wij zijn de redactie van „Het Gehoorgestoorde Kind” dankbaar, dat zij direct bereid werd gevonden een advertentie, die eveneens in dit blad wordt geplaatst, op deze wijze te doen inleiden.

VEILIGHEIDSBELEVING EN RUIMTELIJKE ORIENTATIE

J. A. van Vledder — Utrecht

Uit de psycho-analytische literatuur is ons bekend, hoe groot belang gehecht wordt aan de in de prille jeugd opgedane liefdevolle behandeling. Met name de moeder speelt hierin wel een zeer grote rol. De publicaties van o.a. René Spitz¹⁾ over het hospitalisme onthullen ons, wat de gevolgen kunnen zijn van het ontbreken van moederliefde. Weliswaar heeft Van den Berg²⁾ hiertegen stelling genomen, maar ook de hedendaagse literatuur beklemtoont in velerlei wijze het grote belang van de moederlijke verzorging en bescherming, met name op het affectieve vlak. De naam Langelveld³⁾ mag hier dan ook niet ongenoemd blijven. Hij immers onderscheidt in de kinderlijke ontwikkeling een aantal grondprincipia, die heenwijzen naar het geven van veiligheidsbeleving aan het kind, opdat de exploratiedrang van het kind niet geremd wordt. Want daar dienen we van uit te gaan, dat het bestaan van het kind een explorerend bestaan dient te zijn, opdat het kind zijn plaats zal weten te vinden in dit leven en open blijft staan voor de impulsen, die dit leven schenkt. Hierin immers dient de mens zijn levensvreugde te vinden, opdat hij zich niet afsluit van deze wereld of zich er tegen keert, maar in een constructief deelgenootschap aan het maatschappelijk leven, zelfverantwoordelijk en zelfbepalend, handelend uit gekende en erkende waardemaatstaven dit leven leeft⁴⁾.

Helaas wordt het kinderleven maar al te zeer bedreigd, zowel thuis als op school als elders⁵⁾. Wat een organische afwijking voor het kind betekenen kan weten we maar al te goed uit eigen ervaring. En het gehoorgestoorde kind heeft vaak een onveiligheidsbeleving, die zich uit door onzekerheid, agressiviteit en teruggetrokkenheid. Indien hier nog bij komt een verkeerd begrijpen door de omgeving, een niet op de juiste wijze opvangen, een ontbreken van moederlijke (en vaderlijke) zorg thuis, dan

zullen deze symptomen in sterkere mate gaan optreden en de exploratiedrang van het kind in de weg blijven staan. Zelfs een goede intelligentie zal dan nog niet kunnen voorkomen, dat zo'n kind in allerlei opzichten een te kinderlijke indruk maakt. Zo ook het geval W. Deze 13-jarige jongen, die volgens de anamnese normaal geboren is, leerde lopen en spreken en zindelijk werd had voor het 1e jaar stuipen, kreeg toen hij 3 jaar werd mazelen gevolgd door kinkhoest en moest op $3\frac{1}{2}$ jarige leeftijd een klieroperatie ondergaan, waardoor gedeeltelijke doofheid ontstond. Als enig kind werd hij zeer verwend, met als resultaat dat hij zijn ouders al gauw ondergeschikt aan zich wist te maken. Hij luistert thuis slecht en is erg brutaal, vooral tegen zijn moeder. Het feit, dat hij vrij intelligent is, beter dan zijn ouders, werkt hier ongetwijfeld aan mee. Deze jongen, die op school redelijke prestaties levert heeft echter wel moeite met het ruimtelijk inzicht. De begrippen vóór en achter, eerder en later worden verwisseld. Dyslectische moeilijkheden komen echter niet voor. Bij een proef naar het herkennen van omkeringen faalt hij grotendeels. Dit wijst erop, dat hij zich in zijn waarneming al grotendeels heeft aangepast aan het systeem, dat de maatschappij ten onzent nu eenmaal heeft aangenomen om te lezen. Terwijl dyslectische kinderen b.v. **bes** en **SƏQ** als volkomen identiek aangeven of **271** en **177** vinden we bij W. niets daarvan. Ook het spiegelbeeld van **bes** n.l. **peɹ** en dat van **271** n.l. **171** houdt W. niet voor een en hetzelfde, wat wel het geval is bij dyslectische en debiele kinderen, die bij het onderzoek betrokken waren. Ook dit wijst op een redelijke intelligentie.

Dat W. een te kinderlijke indruk maakt, lijkt me dan ook meer het gevolg te zijn van de niet juist gerichte opvoeding, dan van zijn leercapaciteiten of gehoorgestoord zijn. Ook is het bij W. niet zo, dat hij sterk geremd is in zijn exploratie. Z'n opstellen getuigen van een behoorlijke fantasie. W. maakt dan ook meer handig gebruik van de zwakke opvoeding thuis, dan dat hij er onder te lijden heeft.

Bij kinderen waar de opvoeding sterk frustrerend is, vooral dan, wanneer de kinderen geregeld herinnerd worden aan hun gebrek, zagen we bij ons onderzoek naar het herkennen van omkeringen, dat hun dit heel vlot afging, zowel bij figuren zoals deze en deze en woordjes en getallen. Eigenlijk leven deze kinderen nog wat betreft hun waarneming en exploratie van de werkelijkheid in een infantiel stadium. Dit als identiek beschouwen van allerlei omkeringen zou te zien kunnen zijn als een tekort aan ruimtelijk oriënteringsvermogen, waarvan Haenen⁶) zegt : „De gebrekkige orientatie, die men meestal bij dyslectische kinderen

aantreft, schijnt ons niet een op zichzelf staand specifiek tekort toe, dat dan weliswaar op de één of andere wijze met die dyslexie zou moeten samenhangen. Wij vragen ons af of dit gebrek niet gezien moet worden als een manifestatie op ruimtelijk gebied, wat zich op psychisch terrein als onzekerheid, gebrek aan zelfbepaling, gebrek aan „Gestaltungskraft” aandient. Is het niet één tendentie, die uiteenvalt in verschillende fenomenen? B.v. de tendentie om „te blijven waar je bent”? Aarzelings, afwendings, introversie?

Wanneer zich bij het kind verschijnselen voordoen van gestoord ruimtelijk inzicht e.d. zal het noodzakelijk zijn elke remedie in te passen in een geheel van paedagogische zorg. Bemoediging, veiligheidsbeleving en geborgenheid blijft voorwaarde voor elke therapie. Slechts vanuit de veiligheid van zijn wereld leert het kind. Dit steeds voor ogen te houden kan alleen maar tot heil zijn van het gehoorgestoorde... en ieder ander kind.

Literatuur

- 1) Spitz René A., Hospitalism, in The psycho analytic study of the Child, Vol. I, New York 1945.
- 2) van den Berg, J. H., Dubieuze liefde in de omgang met het kind., Nijkerk 1960³.
- 3) Langeveld, M. J., Ontwikkelingspsychologie, Groningen.
- 4) Langeveld, M. J., Beknopte Theoretische paedagogiek, Groningen.
- 5) Rienstra, Y., Kind, school en gezin.
- 6) Haenen, A. W., Enkele opmerkingen omtrent de paedagogisch-didactische behandeling van dyslectische kinderen. In : Theorie en Praktijk rondom het leeszwakke kind. Groningen 1956.

BROEDER MARCUS

Op het moment dat de drukproef al in de envelop zat voor verzending bereikte mij het bericht, dat Br. Marcus te Eindhoven per 1 september 1963 zal overgeplaatst worden naar een andere tak van onderwijs en daarom niet langer kan optreden als redacteur van „Het Gehoorgestoorde Kind”.

Ik wil broeder Marcus hartelijk dank zeggen voor het vele wat hij gedaan heeft voor ons tijdschrift en het gehoorgestoorde kind in het algemeen. Onze beste wensen vergezellen hem bij het vervullen van de nieuwe taak die hem wacht. De vriendschap, die hij getoond heeft bij het werk in onze kring, zal hem vergezellen en die zal hem ongetwijfeld tot steun zijn bij het beginnen van een werk met, op een andere manier, gestoorde kinderen.

A. Schütten

Benoemd te *Eindhoven* tot hoofd van de jongensafdeling van het Instituut Sint Marie de heer H. G. de Bakker te Breda.

De volgende collega's slaagden te Utrecht voor het diploma Akoupaedie: *Groningen*. De dames B. G. Bakker, P. Sanders, Sj. Wolfers en de heren D. Akker, C. Boerman, F. H. Dijk, J. Hekman, S. Miedema, A. Schutte en R. A. Talens.

Utrecht. Mej. G. Bosma en de heer W. Bosman.

De administrateur van het Tijdschrift verzoekt de lezers eventuele adreswijziging te berichten aan de secretaris (esse) van de Vereniging (D.S. of S.H.) waarvan men lid is. Deze zorgt dan voor doorzending naar de tijdschrift-administratie. Overige abonné's kunnen adreswijziging rechtstreeks aan de administrateur opgeven.

Het bestuur van de
BIO-MYTYLSCHOOL-ARNHEM
zoekt voor zo spoedig mogelijk

een leerkracht

die een ruime ervaring heeft in het onderwijs aan gehoorgestoorde kinderen. (Zie artikel in dit blad)

Inlichtingen bij het hoofd der school: K. Klazes, Wekeromseweg 6, Arnhem, telefoon: 08308-341 of 08307-3859.

Sollicitaties te richten aan het Bestuur van de Bio-Mytyschool-Arnhem, Wekeromseweg 6 te Arnhem.

met uw hulp
en door gebruik
van de
moderne techniek
ook voor hem
een gelukkige
toekomst

Breedband hoorapparaat

PHILIPS HOORAPPARATEN

